

Nr 2 2015 • mars - april

pris 90 kronor

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Internationella
Romadagen firades på
många platser i landet

Den romska ledaren

Så var den ljuva våren här och snart står det manskörer i vasrenda buske och sjunger om någon vinter som rasat ut. Sommarens fåglar är snart tillbaka från sina varma vinter-nästen. De främmande fåglar som satt sina bon på våra gator och torg hade inte den möjligheten. Hela vintern satt de där i kylan med en utsträckt hand.

Massavhysningarna fortsätter. Hela tiden begås det brott mot dessa fattiga människor. Någon höllde nyligen tändvätska på en romsk dam och varje dag sker det någon form av övergrepp mot dessa människor. Hatet mot dessa fattiga på våra gator och mot romer i övrigt, judar och andra bara ökar. Trollverksamheten på nätet verkar inte avstanna, tvärtom. Tonen blir allt råare. De nazistiska strömningar som finns i landet blir allt mer fräcka och vågar visa sina fula trynen allt oftare i officiella sammanhang. Bara nyligen marscherade ett gäng nazister in på en gymnasieskola i Varberg mitt under en föreläsning om Förintelsen. De satte sig längst fram och började fotografera publiken. Skrämseltaktik. Och den fungerar som den alltid har gjort genom historien.

Tack vare SD:s popularitet vågar rasisterna visa sig öppet nu. Det är en farlig utveckling i ett samhällsklimat som blir allt hårdare. Tonen skruvas upp och stöveltramp hörs.

Thomas Hammarberg, ordförande i Kommissionen mot antiziganism menar att Sverige idag är ett mycket polariserat land. Det finns de som verkligen gör allt de kan för att hjälpa dessa fattiga människor på flykt från misären i sina hemländer. Och det finns de som bara bubblar av hat vid tanken på dessa främmande fåglar på våra gator.

Nyligen firade vi romer den Internationella Romadagen. Alla de tusentals romer som finns på våra gator är inte inkluderade i firandet i Sverige. Är det inte dags att de som

arrangerar dessa festligheter också inkluderar dessa människor? Borde inte de få komma in i värmen på sin egen dag och få något gott att äta?

Att vi har fått en ny regering vet vi ju alla, men inte direkt vad som kommer att bli av med den rödgröna politiken. I vårbudgeten finns det 58 miljoner avsatta för den romska inkluderingen, pengar som ska användas under en fyraårsperiod. Att den nya kultur- och demokratiministern Alice Bah Kuhnke är engagerad i frågan råder det inga tvivel om. Under ett möte med henne nyligen berättade hon att de just nu samlar in all den information som finns kring den förra regeringens 20-års strategi.

Nyligen har det kommit två nya rapporter som släpptes samtidigt. Det är dels Kommissionen mot antiziganism som kommit med "Registrering av romer", en genomgång av de fakta som hittills framkommit i skandalen kring den skånska polisen romaregister, och dels MR-fondens "Har Sveriges romer fått upprättelse?" I kommissionens rapport kan man läsa att "Trots de gjorda utredningarna har många av de frågor som registret väcker ännu inte fått tydliga svar. Det har inte klargjorts vad som var det egentliga syftet med denna massregistrering och hur arbetet att insamla uppgifterna faktiskt genomfördes. MR-fondens folder innehåller utmärkta och väl genomtänkta verktyg för de som vill arbeta med romernas brist på mänskliga rättigheter.

Näväl, livet är kort. Man måste kunna ta hand om den glädje som ändå finns och ta till sig de goda krafter som utan att kräva något tillbaka idogt arbetar för en bättre värld.

Gå ut i våren! Alla dessa vitsippor gör i alla fall mig lika lycklig varje år.

Fred Taikon

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91

E-mail: info@romaniglinda.se

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion:

Rosario Ali Taikon, Bengt O Björklund,
Veronika Portik, Mia Taikon och Gertrude Nilsson Björklund

Bilden på framsidan är tagen av: Danijel Stankovic

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten: mia@romaniglinda.se

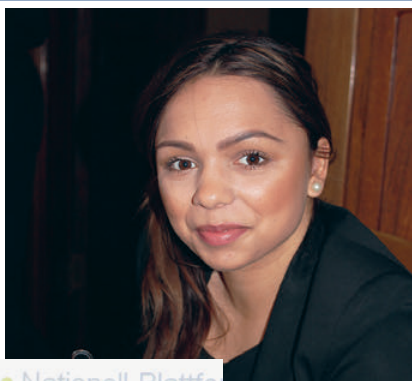
Vår bidragsgivare

Statens Kulturråd

Tryck: Carlshamns tryckeri

ISSN 1651-3258

Missa inte!

ÉRG tar en latte med Sunita Memetovic.

Eva Nikell från DO berättar om verksamheten.

Nadja Famulson sjöng under firandet av 8 april på Forum för levande historia.

Fyra av ÉRG:s nya medarbetare i Malmö.

I detta nummer kan du läsa om

DEBATT

4 **Erik Ullenhag** skriver om hur han arbetar med de romska frågorna nu när han är i opposition.

ÉRG TAR EN LATTE MED

5 **Sunita Memetovic**, romsk skådespelare, juriststuderande och VM-mästare i karate.

ROMER FÖR SUNDARE VANOR

6 **Nu ska romerna** bli mer hälsosamma.

ARMÉMUSEUM FOKUSERAR PÅ ROMER

8 **Internationella Romadagen** firades på Forum för levande historia.

8 APRIL I HELSINGBORG

11 **Firandet** i Hälsingborg!

MÅNGFALDE INTE ENFALD

11 **I anslutning till FN:s dag** mot rasism höll Svenska FN-förbundet ett seminarium.

27 ÉRG ÅKER TILL MALMÖ

15 **I en satsning** på fyra nya sidor från Malmö höll ÉRG workshop i journalistik.

DO ÄNDRAR FOKUS

18 **I början av mars** arrangerade DO en dialogkonferens.

NYA KATITZIBOKEN

22 **Den nya Katitzi boken** hade release på Bar Brooklyn i Stockholm.

BAKRO

23 **Bakro** ökar pressen.

KULTURMINISTERNES SYN

24 **Kulturministern** ger sin syn på saken.

MALMÖREDAKTIONEN

26 **Den här gången** handlar det bland annat om 8 april.

LITTERATURSIDORNA

30 **Gunilla Lundgren** skriver.

GAMLA BILDER BERÄTTAR

32 **Om en Kris** någon gång på 60-talet.

MIAS MATSIDOR

34 **Den här gången** är det irländsk fisksoppa som gäller.

Alla partier utom SD för fortsatt arbete med romer i Riksdagen

Erik Ullenhag, gruppleddare för fp i Riksdagen

Romer är fortfarande den grupp som utsätts för mest diskriminering och fördomar i det svenska samhället och utanförskapet är stort. Mycket arbete återstår för att bryta utanförskapet. Men jag ser ändå med tillförsikt på framtiden.

Under min tid som statsråd i Alliansregeringen sjuksattes ett en rad insatser för romsk inkludering och mot antiziganism i det svenska samhället. Vi inledde arbetet med strategin för romsk inkludering som innehåller satsningar på brobyggare och arbete i pilotkommunerna. Dessutom arbetade vi fram Vitboken om övergrepp och kränkningar av romer under svenskt 1900-tal och tillsatte Kommissionen mot antiziganism.

Men insatserna från mig och departementet hade inte betytt något om vi inte hade mötts av så mycket vilja och engagemang från romer och resande. Utan idogt arbete av alla aktivister hade betydligt mindre uppnåtts. Jag känner djup tacksamhet och stolthet över det arbete vi gjort tillsammans.

Som oppositionspolitiker i riksdagen driver jag nu på för att den rödgröna regeringen fortsätter det arbete som satts igång. I höstas tog jag initiativ till en riksdagsmotion om fortsatt arbete för romsk inkludering och mot antiziganism. Den 8 april fattade riksdagen beslut om

motionen och glädjande nog stod i princip alla riksdagspartier, alla utom SD, bakom motionen. Det innebär att det finns en klar majoritet i Sveriges riksdag att arbetet för romsk inkludering och mot antiziganism måste fortsätta.

Motionen innehåller ett antal viktiga utgångspunkter för det fortsatta arbetet. Där anges att Vitboken om övergrepp av romer och resande under svenskt 1900-tal ska fortsätta att spridas. Centralt är uppdraget som Alliansregeringen gav till Kommissionen mot antiziganism, som ska ta fram skolmaterial baserat på Vitboken och därefter se till att det sprids. Dessutom anges att det behövs fortsatt spridning av olika metoder för romsk inkludering. De fem pilotkommunernas arbetsmetoder för romsk inkludering behöver spridas till andra kommuner. Även myndigheter har tagit fram arbetssätt som kan vara användbara för andra myndigheter.

I motionen anges också att det behövs fler brobyggare. Brobyggarna inom t.ex. skola och Arbetsförmedling har gett resultat. Vidare är utbildning en av de viktigaste faktorerna för att

nå bättre levnadsvillkor för den romska befolkningen. En del av detta är att främja utveckling och produktion av läroverktyg av romani chib för barn, unga och vuxna. Skolverkets läromedelssupplement om romsk kultur, språk, religion och historia bör spridas och tillgängliggöras i större utsträckning.

Jag välkomnar att regeringen fortsätter arbetet för romsk inkludering men jag är bekymrad över att regeringen inte satsar mer pengar. Det behövs mer resurser inte mindre för att fortsätta arbetet. Men även i denna fråga kommer jag driva på liksom i frågan om inrättandet av ett romskt språk- och kulturcenter.

Vi har kommit en bit på vägen men vi har en lång väg kvar. Så länge jag har möjlighet att påverka lovar jag att bidra till arbetet mot antiziganism och romsk inkludering. Vi har en historia att skämmas över. Vi ska skapa en framtid att vara stolta över.

Har du ett hett ämne som skulle passa in på denna sida?

**Hör av dig till
bengt@romaniglinda.se**

ÉRG TAR EN LATTE MED:

Sunita Memetovic

Skådespelare, juriststuderande och VM-mästare i karate. Sunita Memetovic är en ung romsk kvinna som det sprudlar om.

ÉRG tar en latte med henne på Medelhavsmuseet i Stockholm och pratar lite om hennes uppmärksammade liv.

Text och foto: Bengt O Björklund

I höst startar Sunita Memetovic sista terminen på sin juristutbildning.

– Då ska jag skriva ett examensarbete om polisens registerverksamhet eller om något inom internationell straff- och processrätt.

Sunita är 24 år och är numera bosatt i Uppsala där hon studerar på universitetet. Hennes mentor är Göran Lambert.

– Jag kom till Sverige från Serbien när jag var et och ett halvt år och växte upp i den lilla staden Säfte. Min pappa är gurbeti och min mamma arli.

Två olika romska grupper alltså.

När Sunita var liten ville hon bli skådis eller advokat. ”2002 kom teveserien Den första zigenaren i rymden på SVT. Sunita spelade med i serien som barn och under den inspelningen som tog henne till Polen, Rumänien och Bosnien såg hon de fattiga romerna i Europa.

– Jag upptäckte hur de romska barnen blev behandlade och jag såg hur de bodde i kloakerna, och hur de sniffade lim för att inte känna hunger.

Senare upptäckte hon att hon hade ett visst ansvar för dessa barn och för hur romer behandlas rent generellt.

– Jag tänkte att om jag ska kunna påverka så är juridiken ett bra verktyg.

Det märks att Sunita är engagerad i det hon gör och passionerad.

– Min pappa är analfabet och min mamma gick aldrig ut gymnasiet, så någon hjälp med läxorna kunde jag inte räkna med.

Efter den uppmärksammade teveserien började Sunita med karate.

– Det var viktigt för mig att jag fick ett socialt nätverk, särskilt som jag inte kunde räkna med någon hjälp hemifrån med skolarbetet.

Och det gick ju hur bra som helst med karaten. Hon blev världsmästare i stilen wado-ryo. Det gick även bra för henne i gymnasiet. Hon sökte på sina betyg och kom in på juristlinjen på Uppsala universitet.

– Ungefär samtidigt fick jag en inbjudan från Delegationen för romska frågor om att vara med i referensgruppen och senare blev jag en del av Ullenhags referensgrupp för romsk inkludering.

Samtidigt det året var hon med och drev Anti-Z, ett projekt som startats av Tris, Tjejers rät i samhället.

– Det handlade om att öka studiemotivationen bland romska barn. Sedan började föreläsa mängder om den romska frågan för många olika aktörer, bland andra åklagarmyndigheten.

Just nu föreläser hon för dem om vilken internationell lagstiftning som gäller i synen på EU-medborgarna som finns på våra gator.

– Det handlar om vad som borde gälla.

Sunita har inte bestämt sig än för vilken inriktning hon ska välja när hon är klar i december. Det är två inriktningar hon tänker på.

– Försvarsadvokat i brottsmål eller så vill

ALLT DU INTE VISSTE OM Sunita Memetovic:

Vilken bok ligger på nattduksbordet?

Jag är Zlatan Ibrahimovic.

Ser du upp till någon?

Göran Lambert.

Vilken film såg du senast?

Focus med Will Smith.

Vilken är din favoritmaträtt?

Mammas mat, allt hon lagar.

När var du på semester senast?

Jag var i Serbien tre veckor i somras med familjen.

Gillar du sport?

Karate och fotboll.

Vilken är din bästa sida?

Väldigt energisk, positiv och ärlig.

Har du några dåliga sidor?

Mycket självkritisk och kanske för impulsiv ibland.

jag arbeta med den romska frågan internationellt.

På Riksidrottshögskolan på Bosön samlades deltagare från alla de projekt som fått bidrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

Romer för sundare vanor

Nu ska romerna bli mer hälsosamma. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor satsar 2 350 000 kronor på elva olika projekt, de flesta med romska organisationer som projektägare.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Nu ska den överviktige romen bli ett minne blott är det tänkt. Och han eller hon ska sluta röka också och röra på sig mer. I elva olika projekt ska romers hälsa vara i fokus. På Riksidrottshögskolan på Bosön samlades deltagare från alla de projekt som fått bidrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, MUCF.

Helena Lundgren är den handläggare som har beviljat pengar till de projekt vars företrädare var på plats.

– I den första omgången fick vi in 18 ansökningar till den miljon vi först hade att fördela. Men det stora intresset ledde till att vi fick mera pengar, berättade hon.

I slutänden fick elva projekt dela på 2 350 000 kronor.

– Vid ansökan tittar vi inte bara på hur projektet är utan vi ser på hur organisationen arbetar och fungerar på alla nivåer. Vi kontrollerar om det finns skulder och vi tar kontakt med samverkanspartners för att säkerställa att det blir

som det står. Det är därför som alla som ansöker måste komplettera på något sätt. Det viktigaste i en ansökan är den röda tråden, sade Helena Lundgren.

Både romska och icke-romska organisationer kunde söka projektpengar, men det måste finnas romsk kompetens i projektet. Det måste vara för och med romer.

Ett av de projekt som fått medel av MUCF är "Räck ut en hand" som drivs av Läkare i Världen.

Johannes Mosskin är generalsekreterare.

– Vi kommer att ta fram information på olika romska dialekter till de hemlösa EU-romerna som finns på våra gator om hur de kan söka och få hjälp här i Stockholm, berättade han.

Syftet med projektet är att främja hälsan bland dessa romer och det övergripande målet för projektet är att dessa ska få ökad kunskap om hur man förebygger ohälsa, samt bättre tillgång till hälso- och sjukvård.

– Det görs genom förbyggande hälsoinsatser, informationsinsatser om svensk hälso- och sjukvård, uppsökande verksamhet och genom kunskapsspridning, förklarade Johannes Mosskin.

Ett annat projekt som beviljats stöd är projektet "unga romska hälsoinspiratörer" som drivs av Romska ungdomsförbundet, RUF. Fem romska tjejer och fem romska killar ska utbildas till hälsoinspiratörer som ska kunna vägleda och ge råd till andra unga romer som önskar ett mer hälsosamt liv.

– Vi har börjat planera det hela, berättade Erland Kaldaras.

Det är Länsstyrelsen i Skåne som står för utbildningarna.

– Vi kommer att träffas sex helger under olika teman som till exempel rökning och sockermissbruk, sade Erland.

Mellan dessa helger är tanken att deltagarna ska pröva olika arbetsmetoder för att nå en hälsofrämjande livsstil, menar han.

– Det ska bli roligt att få se dessa ungdomar in action, sade Erland med ett stort leende.

Tanken är att hela projektet ska utmynna i en konferens där de olika arbetsmetoderna redovisas.

– Våra hälsoinspiratörer kommer att samarbeta med olika hälsoinspektörer för att få en inblick i vad de gör i sitt arbete.

Inledande workshops ska anordnas för hälsoinspiratörerna som sedan kommer att gå en skraddarsydd utbildning. Under projektets gång ska hälsoinspiratörerna ges möjlighet att utbilda fler personer för att på så sätt sprida effekterna och få igång fler hälsofrämjande initiativ.

– Romska ungdomsförbundet ska även stötta sina lokala föreningar i Skåne att jobba hälsofrämjande gentemot sina medlemmar. Medlemmarna ska erbjudas möjlighet att delta i olika hälsofrämjande insatser som de själva ser ett behov av. Det kan handla om att sluta röka, börja träna och eller att äta mer hälsosamt.

Att det finns ett stort intresse visar det faktum att fler städer har hakat på projektet.

– Nu kommer projektet även att omfatta tio deltagare i Göteborg och tio i Stockholm, sade Erland.

Ett annat projekt som beviljats pengar är projektet "Samverkan mot övervikt" som ska minska romska barns fetma. Det är föreningen Vorta Drom i Helsingborg som driver det projektet.

Med på avstampen var Ivan Kuzhikov och hans bror Silverio Kuzhikov.

– Vi arbetar med kommunen i ett helt nytt projekt. Det handlar om att skapa bättre hälsa för våra barn och ungdomar.

De beviljades medel i december och körde igång redan i mitten av januari.

– Vi har redan kommit jättelångt. Barnens olika aktiviteter som träning, kampsport och simning, har redan startat, berättade Ivan.

Varje barn får en individuell handlingsplan där mål och aktiviteter beskrivs, det kan till exempel vara kost- och näringslära, matlagningskurser och olika fysiska aktiviteter. Planerna följs regelbundet upp. Den huvudsakliga målgruppen är 16 överviktiga barn mellan 6-18 år som föreningen känner till.

Silverio berättade att de också kommit igång med olika matlagningskurser för både barn och föräldrar.

Johannes Mosskin

Erland Kaldaras

– Det är traditionell romsk mat, men av det smalare slaget, sade han med ett skrätt.

Ivan berättade att de har en dietist i projektet som räknar kalorier ser till att maten blir näringsrik.

Det hela började med att föräldrar till

överviktiga barn hörde av sig till föreningen. Barnen mobbades för sin övervikt i skolan.

– Så vi startade projektet tillsammans med socialförvaltningen, skol- och fritidsförvaltningen, Region Skåne och Skåneidrotten, berättade Ivan.

Silverio Kuzhikov och hans bror Ivan Kuzhikov.

Alice Bah Kuhnke

Viktoria Famulson

8 april på Forum för levande historia

Firandet av Internationella Romadagen blir allt vanligare och sker på allt fler ställen, inte bara i Sverige utan i hela världen. I år arrangerade inte ÉRG som varit brukligt de senaste åren, men istället ordnade Forum för levande historia tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholm ett firande på museets lokaler i Gamla stan. Bland talarna fanns kulturminister Alice Bah Kuhnke som berättade om den nya satsningen på 52 miljoner för romsk inkludering.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Det var museets tf överintendent Katarina Kristensson som inledde firandet.

– Vi vill lyfta fram den romska historien. Antiziganismen har funnits i Europa lika länge som romerna själva. Få andra grupper har blivit så systematiskt förföljda och de drabbades hårt av nazisternas ras- och utrotningspolitik under Andra världskriget.

Hon berättade om museets arbete med intoleransen mot romer. Dagligen kommer det skolklasser som man för diskussioner med. Hon berättade också om ett nytt webbmaterial om romerna under Förintelsen som kommer under våren.

– Det är också viktigt att utbilda fler romer som kan berätta om Förintelsen och hur den har påverkat romer i Europa. Vi kommer därför att genomföra ännu en

studieresa till Förintelsens platser i Polen.

Hon berättade om den kommande konferensen som görs tillsammans med OSSE och DO i april och om den antiziganism EU-romerna på våra gator utsätts för.

– Tillsammans kan vi bryta utanförskapet, avslutade Katarina Kristensson.

Gregor Dufunia Kwiek är en romsk förkämpe som arbetar på Länsstyrelsen med romsk inkludering och nyligen har fått arbete i Haninge kommun som samordnare av den romska strategin, var dagen konferencier.

– Det är inte bara Forum för levande historia och Länsstyrelsen i Stockholm som firar med oss idag. Den här dagen är till för alla. Redan på trettioalet fanns det en familj med namnet Kwiek och jag är fjärde generationen aktivister efter

dem. De satte sig ner och tänkte att vi måste ha en plats i FN, vi måste ha en representation. De kämpade för det, men vi vet vad det var som hände på trettioalet. Efter det var det ganska tyst länge. Romerna var rädda.

När de romska organisationerna träffades i London 1971 kände de alla varandra och de bestämde sig för en hymn, en flagga och att man skulle kalla sig för rom. Internationella Romani Union bildades där på plats.

– Jag heter Gregor men mitt romska namn är Dufunia. Det är det namn mina vänner kallar mig.

Nu var det dags för den internationella romska hymnen Gelem, gelem, sjungen av Viktoria Famulson.

Viktor Famulson berättade sedan lite mer ingående om vad som hände i London 1971. Han var där då.

– Romerna samlades för att bilda en stor organisation, Romani Union, som blev vad Israel blev för judarna. Det som händer i världen idag är något som vi inte vågade hoppas på då, men något håller på att hända och det sprider sig.

Viktor menar att det idag finns cirka 50 miljoner romer runt om i världen. Han

talade också om de hemskheter som fortfarande pågår.

– I Ukraina är romerna och judarna måltavlor igen. Nazisterna är på frammarsch som partier i många länder och vi är rädda för att vi ska bli mål för nazisterna och nationalisterna i Sverige också. Den här dagen är viktig för att våra barn inte ska glömma. Vi är stolta och starka nu och vi har vänner som förstår vår situation.

Dufunia berättade om när flyttade tillbaka till Sverige 2001 från USA.

– Det var stora saker på gång märkte jag. Fred Taikon planerade för ett romsk kulturcentrum och han låg i startgroparna för att starta en romsk tidning.

Fred Taikon inledde med att säga att det inte fanns mycket kontakt med de nya företrädarna för romsk inkludering sedan regeringsskiftet.

– Jag utgår ifrån att det snart kommer igång någon form av samarbete, men det räcker inte med att bara prata. Vi måste få egna verktyg att driva frågan vidare. Vi måste själva få möjlighet att skapa strategier och handlingsplaner. Detta är dock en fråga för våra romska riksorganisationer. Det är de som ska driva dessa frågor.

Han talade också om den skånska polisens romaregister.

– JO:s beslut kom inte som någon överraskning för oss romer. Registrerar man flera tusen romer är det svårt att neka till att det är ett etniskt register, även om vissa myndigheter gjorde sitt bästa för att mörka det hela. JO:s kritik mot den dåvarande polismyndigheten i Skåne är en riktig känga. JO konstaterar att romernas misstankar och farhågor när det gäller registrets etniska sida är helt riktiga. Man slår fast att det blev ett etniskt register, något som varken SIN eller någon annan myndighet offentligt vågade säga.

Men många romer har fortfarande svårt att ta till sig JO:s beslut. Besvikelse och en viss vana att se hur myndigheter alltid klarar sig undan är svårt att städa undan.

– Brott och straff verkar följa andra lagar när det gäller myndigheter. Därför är JO:s beslut så viktigt. Det är ett beslut som kan återställa romers tro på rättsområdet.

Gregor Dufunia Kwiek och Viktor Famulson.

Fred Taikon

Fred talade om de fattiga EU-romerna på gatorna.

– Som rom måste jag säga att jag är mycket besviken på Rumänien och andra länder som har många romer i Europa. Den politiska viljan till att förändra de fattiga romernas situation har svalnat rejält efter inträdet i EU.

Han drog paralleller till de fattiga romernas massflykt till den situation som rådde i Sverige från mitten av 1800-talet fram till 1920.

– Då hade en och en halv miljon svenskar tagit sig över Atlanten av en befolkning på cirka 4 miljoner. De tog sig till Amerika för att de var fattiga.

Efter en mingelpaus var det dags för ett smakprov ur den nya filmen om

Katarina Taikon som har svensk biopremiär i höst. Det är Gellert Tamas och Lawen Mohtadi som tagit fram arkivmaterial och skapat ett personporträtt som är mycket gripande. Framför mig satt Kulturministern och grät.

Majlis Nilsson är samordnare på Länsstyrelsen i Stockholms i arbetet med romsk inkludering.

– Vi som arbetar i det offentliga är skyldiga att se till att vi inte diskriminerar. Det ska bland andra Kommissionen mot antiziganism arbeta med.

Katarina Hammarberg är utredningsekreterare på Kommissionen.

– Idag ska vi hylla den romska kulturen, men vi får inte glömma antiziganismen här i Sverige. Idag kan man vara

Katarina Hammarberg, Diana Nyman och Rosita Grönfors.

Publöiken lyssnar till Nadja Famulsons vackra sångröst.

antizigansit utan att det är någon som reagerar. Men vi måste visa att det går att reagera, att vi måste reagera.

Även hon tog upp vad JO kom fram till.

– Det måste gå att utkräva ansvar.

Antiziganismen är inte något acceptabelt. De åtgärder som har gjort hittills för att förbättra romernas situation är inte tillräckliga. En tanke som vi har är att skapa en romsk institution för romers rättigheter, en institution med romsk delaktighet.

Diana Nyman är en romsk förkämpe sedan länge. Hon var bland annat med och tog fram vitboken.

– Min farbror, Alek Stobin, som var mycket aktiv i romska frågor tidigt, var med i London 1971. Det gör mig stolt.

Hon berättade om kommissionens arbete.

– Romsk delaktighet och inflytande är ledord i kommissionen. Detta måste också gälla vid framtagandet av en institution för romers rättigheter. Det är romer som har väckt frågan om en nationell romsk institution. Det som krävs är en politisk vilja.

Även Diana poängterade att romastrategin fått sig en rejäl törn inte bara av Skånepolisens romaregister, men även av andra register med romer.

– Romastrategins mål att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha samma förutsättningar som vem som helst har allvarligt skadats då flera hundra barn finns med i Skånepolisens register.

Dian vände sig till Kulturministern.

– Jag har hört om de 52 miljoner som ska satsas på romer under en treårsperiod. Jag vill bara säga att det i samråd med romer riktar de insatserna rätt. Det får inte bara bli omöjliga uppdrag som riktar mot romer. Det ska handla direkt om romers möjligheter i samhället och grundläggande rättigheter.

Diana talade om det unika och viktiga med att romer har majoritet i vitboksarbetet och i kommissionen.

– En viktig princip. Vi ska vara stolta. EU och FN följer oss. Det arbete som vi gör rekommenderas till andra länder.

Som ett exempel nämde hon att vitboken kommer att ges ut som lärobok i högstadiet.

Rosita Grönfors är också en finsk-romsk kvinna som jobbat med romers rättigheter länge. Hon har fokuserat på att arbeta med romska kvinnor och driver världen enda kvinnojour för romska kvinnor.

– Vi är alla systrar och bröder idag, men jag måste att senast idag blev förföljd av vakter när jag gick in i en affär. Vi måste kunna behålla vår identitet och våra kläder utan att bli diskriminerade.

Hon berättade om det dubbla utanförskap som många romska kvinnor lever i.

– I Stockholm lever cirka 750 romska kvinnor i utanförskap. De diskrimineras grovt och Socialtjänsten ger inga resurser till dessa kvinnor. De vågar varken gå

till BVC eller till vårdcentralen av rädsla för att deras barn ska omhändertas.

Dagens sista talare var kulturminister Alice Bah Kuhnke. Hon hade ännu inte återhämtat sig från filmen om Katarina Taikon.

– Jag blev så upprörd när jag såg filmen. Katarina Taikon är en stor idol för mig.

Några veckor tidigare hade ministern varit i Bryssel på en konferens om EU:s arbete med romsk inkludering.

Konferensen hade två teman: antiziganismen och romsk delaktighet.

– I mitt anförande var jag mycket tydlig med att antiziganism är rasism och inget annat och att den förbannade rasismen är en av grundförklaringarna till romers levnadssituation idag i Europa.

Hon berättade om den nya regeringens arbete.

– Att arbeta med de nationella minoriteternas rättigheter är en fråga om mänskliga rättigheter och den tidigare regeringens strategi ligger fast. Sedan jag tillträdde har jag träffat många romska företrädare och organisationer och bilden som vi har fått visar att det går sakta framåt. Men många utmaningar kvarstår. Den förra regeringens treåriga finansiering kommer vi att fortsätta med och satsar 52 miljoner under en treårsperiod. Nyckeln till strategins framgång har varit delaktighet och romskt inflytande. Romerna ska vara med och i dialog utveckla vad pengarna ska användas till. Vi kommer att ta del av de erfarenheter som finns och det arbete som har gjorts.

Men enbart strategin räcker inte menar Bah Kuhnke.

– Vi behöver arbeta på flera fronter samtidigt. Kommissionens arbete är därför viktigt och det är viktigt att sprida informationen i vitboken. Kunskap är det mest effektiva sättet att arbeta mot intolerans. Jag vill att alla människor behandlas lika, men mycket arbete återstår, avslutade Alice Bah Kuhnke.

Viktoria Famulsons vackra röst fick avsluta evenemanget.

Så firade romerna 8 april i Helsingborg

Gelem, Gelem... Kommunalrådet Annika Románs starka stämma fyller konsertsalen på Dunkers kulturhus. Hennes egen tolkning av romernas nationalsång inleder det högtidliga nationaldagsfirandet på internationella Romadagen den 8 april.

Annika Roman (MP) är kommunalråd i den blågröna majoriteten i Helsingborg. Men att hon också är sångpedagog råder det inget tveivel om när hon sjunger nationalsången med mycket känsla och uttryck i rösten.

Text och foto: Nina Gregoriusson

– Jag gjorde sången till min, säger hon när hon lite senare talar om hur kulturen kan vara ett redskap mot rasism och för livskvalitet.

Annika Román tycker det är viktigt att fira dagen av många skäl.

– Det viktigaste är att utrota antiziganismen. Jag är stolt över att detta nämnades i regeringsförklaringen och jag är också stolt över vårpropositionen där pengar kommer att satsas på fortsatt arbete med romsk inkludering så att arbetet med brobyggare kan fortsätta.

I Helsingborg har kulturförvaltningen ansvaret för de nationella minoriteterna.

Det anknyter kulturdirektör Bibi Hidén till i sitt inledningstal. Hon berättar lite om romsk historia och om hur romernas nationaldag firas till minne av den första romska kongressen som ägde rum i London 1971. Det var då FN erkände romerna som ett världsfolk.

– Romernas nationaldag är en speciellt viktig dag ur ett Helsingborgsperspektiv. Det finns mycket mer att göra. Men det är också viktigt att lyfta fram glädjen, utan att för den sakens skull glömma det hårda liv romerna haft och den diskriminering de utsatts för. Jag vill också gärna lyfta fram unga romers situation, säger Bibi Hidén.

I Helsingborg ska nationella minoriteter synas och höras i frågor som rör dem. Romerna ska vara delaktiga i beslut och få modersmålsundervisning, betonar hon.

Stefano Kuzhikov, processledare för romsk inkludering, talar mer om bakgrunden till nationaldagsfirandet. Han berättar att det finns 12-15 miljoner romer i

Europa och cirka 50.000-60.000 romer i Sverige. Och att arbetet med inkludering handlar om att romerna ska få del av de mänskliga rättigheterna.

– Ordet rom betyder människa. Men det tog tjugo år att byta ut ordet zigenare mot rom, säger Stefano Kuzhikov.

Han välkomnar beskedet om att regeringen vill fortsätta satsa på romsk inkludering.

– Regeringens strategi för romsk inkludering handlar om tjugo år. Vi behöver de åren, förmodligen tar det ännu längre tid.

Dagens huvudtalare, 24-åriga Sunita Memetovic, intar sedan scenen. Öppet och med både humor och allvar berättar hon om sin uppväxt som ung romsk

kvinna och resan mot juridikstudier i Uppsala.

Elvis Stan, dagens moderator och ordförande i Romarådet, kallar upp ungdomarna i Romarådets nybildade sektion för unga romska tjejer och killar på scenen som presenterar sig.

Vi får se filmen om brobyggarnas arbete på skol- och fritidsförvaltningen.

Viveka Sajin, brobyggare på skol- och fritidsförvaltningen konstaterar att den svenska skolan blev obligatorisk 1842 men att först hundra år senare får romer tillgång till den.

Susanne Axelsson, jurist på Antidiskrimineringsbyrån i Helsingborg, berättar att byrån får in ett femtiotal ärenden om året och att många av dessa handlar om diskriminering mot romer.

Ivano Kuzhikov, ordförande i föreningen Vorta Drom berättar om Bättre hälsa för unga romer, föreningens projekt för att hjälpa unga romer med övervikt till en hälsosam livsstil genom träning och bra kost. Det officiella firandet avslutas med att den romska flaggan hissas utanför Dunkers. Sedan fortsätter firandet på ABF-huset med mat, musik och sång.

Dags att hissa den romska flaggan.

Dan Eliasson och Linda Nordin

Mångfald inte enfald

I anslutning till FN:s dag mot rasism höll Svenska FN-förbundet ett seminarium på Medelhavsmuseet i Stockholm i slutet av mars. Ett mänskligare Sverige – tusen goda exempel i kampen mot rasism, var namnet på seminariet där bland andra den nye Rikspolischefen Dan Eliasson talade.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Linda Nordin, generalsekreterare Svenska FN-förbundet inledde.

– Vi har i tio år rapporterat om hur den svenska regeringen kan göra ett bättre arbete och i år känns det särskilt viktigt. Vi har påtagliga problem i Sverige.

Aleksander Gabelic är ordförande i Svenska FN-förbundet, talade om de ökande motsättningarna i samhället.

– Idag har vi främlingsfientliga partier i nästan alla Europas parlament och det finns många skrämmande exempel. Risken är att vi vänjer oss vid en högre risknivå.

Statsminister Stefan Löfven presenterar senare i vår regeringens tredje handlingssplan för mänskliga rättigheter. Bara genom konkreta åtgärder kan det offentliga Sverige skapa ett brett förtroende bland alla som drabbas av utanförskapet.

– Hans nya plan måste vara tydligare för att åtgärda utanförskapet i Sverige,

menar Aleksander Gabelic. Stora utmaningar väntar där mångfalden är en tillgång.

Han påpekar att det idag är många som diskrimineras på olika grunder.

– Cirka femtusen hatbrott anmäls om året, men det är få anmälningar som leder till fällande domar. Romer diskrimineras överallt, i skolan, på arbetet och på bostadsmarknaden.

FN:s rasdiskrimineringskommitté har i sina rekommendationer till Sveriges regering bland annat pekat på problem med antisemitism, islamofobi och afrofo-bi, diskriminering mot romer och en starkt segregerad arbetsmarknad.

– Åtgärder mot hatbrott krävs. Det behövs till exempel fler hatbrottsgrupper inom polisen så att de bättre kan utreda de brott som anmäls.

Aleksander Gabelic menar att det är

dags för Sverige att skapa en oberoende Mänskliga rättighetsmyndighet.

– Det är mycket viktigt och något som många länder redan har. Stefan Löfven måste visa att han tar dessa frågor på största allvar. Mångfalden måste öka.

Den nye Rikspolischefen Dan Eliasson ger ett lugnt och tryggt intryck.

– Det känns underbart att vara i ett rum fyllt av mänskliga rättighetsentusiaster, inledde.

Han inledde med att prata om hatbrott.

– Redan 1995 när jag jobbade på justitiedepartementet pratades det en hel del om hatbrott. Det ledde till en straffskärpning om motivet var att kränka någon. Men det är inte förrän nu, de senaste månaderna, som man har lyckats enas om vad definitionen av vad ett hatbrott är.

Det finns ingen statistik när det gäller hatbrott.

– Förmodligen är siffran betydligt högre än de femtusen som det talas om. Samtidigt finns det också stora mörkertal. Särskilt bland romerna som ofta inte anmäler, till skillnad mot till exempel judarna, som har en större anmälningsbenägenhet.

Polisen är en helt ny myndighet från den första januari i år. En av de första åtgärderna som den nya myndigheten gjorde var att förstärka tillsynen av religiösa lokaler och mediehus.

– 40 procent av Sveriges journalister självcensurerar sig. Människor förföljs för sina åsikter. Det är ett obehagligt mönster som framträder. Vi måste alla stå upp för de mänskliga värdena.

Dan Eliasson berättade att nya hatbrottsgrupper ska inrättas och att de ska få resurser så att de kan arbeta på bred front.

– Vi ska ha kraftfulla enheter i Stockholm, Malmö och Göteborg, men även förstärka hatbrottsarbetet i resten av landet. De ska ha en fördjupad dialog med de organisationer som arbetar med frågan så att vi får ner mörkertalen när folk blir mer benägna att anmäla.

Han talade slutligen om de problem som finns när polisen arbetar med hatbrott på nätet och om oron som kokar i vissa förorter.

– Där är vi inte framgångsrika. Oftast finns hatsajterna på servrar i främmande länder, men vi ägnar allt mer resurser på detta. Det krävs internationella instrument dock som vi inte har idag. Vi ska också satsa på att få ut vår verksamhet i de mest utsatta områdena. Det måste till mer

resurser där, menade Rikspolischefen.

De nya hatbrottsgrupperna ska vara på plats innan sommaren.

– Men var och en av oss måste ta ansvar för en bättre värld, avslutade han.

Innan panelsamtalet visades en film om det somaliska landslaget i bandy, ett exempel på hur sport och idrott kan vara ett sätt att bygga broar mellan olika folkgrupper.

– Jag tror att Borlängeborna är glada över vårt bandylag nu, sade Ahmed Hussein.

Soufian Berrahmoune kommer från Tillsammans för Sverige.

– Vi jobbar interreligiöst och vi samlar in de ungdomar som har ledaregenskaper. Vi pratar hela tiden om fördomar med dessa ungdomar och vi besöker fyra skolor i veckan så att skolbarnen får träffa en jude, en muslim eller en hindu. De möts och pratar och de förstår då att religion kan vara en tillgång, att det inte enbart är något negativt, sade han.

Sunita Memetovic är i slutfasen av sin juristutbildning och även världsmästare i karate. Hon är rom.

– Jag är nog den första romska tjejen i Sverige som studerar juridik.

Hon berättade om hur en gång när hon blev uppmärksam i en tidningsarti-

kel att hennes lillasyster blev mobbad och diskriminerad i skolan.

– De sade åt henne att hon borde tigga bland de andra tiggarna på gatan.

Sunita menar att positiv särbehandling är vad som krävs för att få in romerna i samhället.

Sarah Anwar arbetar på Diversity Group som vill öka mångfalden på de svenska företagen.

– Men det handlar inte bara om rättigheter eller vinst. Företagen måste spegla Sverige som det ser ut idag. Mixade arbetsplatser betyder mycket när det gäller diskriminering.

Responsen har varit mycket bra, menar hon.

– Men inte alla förstår att det handlar om ett strategiskt arbete, att vi måste analysera våra egna fördomar.

Soufian Berrahmoune menade att det saknas naturliga plattformar där ungdomar kan mötas. Aleksander Gabelic menade att regeringen har ett stort ansvar att se till att Sverige blir mer mångkulturellt och att utnämningsspolitiken blir bättre. Ahmed Hussein berättade att den religiösa synen som skiljer på män och kvinnor är något som de arbetar med. Sunita vill se mera resurser i de utsatta områdena.

Aleksander Gabelic, Sunita Memetovic, Sarah Anwar, Soufian Berrahmoune och Ahmed Hussein.

Utsätts dina barn för diskriminering i skolan?

Får dina barn tillgång till den undervisning de har rätt till i skolan? Blir de mobbade eller trakasserade? Det finns en lag som förbjuder diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.

Om dina barn blir trakasserade eller utsätts för diskriminering är det skolans ansvar att se till att det upphör. Om skolan inte tar sitt ansvar kan du anmäla det till DO.

Denna lag skyddar även barn i förskolan.

Frågor om diskriminering?

Ring till DO på telefonnummer 08-120 20 700.

Upplysningen har följande öppettider:

- Måndag och fredag 9.30-11.30
- Tisdag och onsdag 13.00-15.00

Det går också bra att mejla till DO på adressen do@do.se

Mer information hittar du på www.do.se

Mirsad Sahiti, Anel Suljic, Roger Kwiatkowski och Dolly Bogdanowicz.

ÉRG – Ny redaktion i Malmö

I och med detta nummer har ÉRG en helt ny Malmöredaktion med fokus på frågor i Skåne. Vi välkomnar härmed Dolly Bogdanowicz, Dusan Marinkovic, Anel Suljic och Roger Kwiatkowski och redaktör Mirsad Sahiti från Ungdomscentralen.

Text och foto: Bengt O Björklund

För ett år sedan föddes en idé. ÉRG var på besök i Malmö för att prata med Mirsad Sahiti om alla de projekt han drev genom föreningen Malmö Ungdomscentralen. Frågan kom: varför inte låta några romska ungdomar i Malmö få prova på att skriva artiklar i ÉRG? Mirsad jobbade vidare med idén, sökte anslag och slutligen, ett år senare fanns de där, fyra romska ungdomar från Ungdomscentralen, sugna på att bli journalister i ÉRG. Projektledare och redaktör för sidorna blir Mirsad själv.

Som en del i projektet åkte Fred Taikon och Bengt O Björklund ner till Malmö i mitten av mars i år för att berättat om vad som krävs, hur man arbetar som journalist, hur man fotar och layoutar. Inledningsvis kommer redigeringen att göras av ÉRG, men tanken är att ungdomarna småningom ska producera färdiga pdf:er som läggs in i tidningen.

De nya skribenterna är Dolly Bogdanowicz, Dusan Marinkovic, Anel Suljic och Roger Kwiatkowski. De kommer att ansvara för var sitt område, kultur, språk, föreningsliv och myndighetsinitiativ. Till sin hjälp kommer de att få några nyhetsinformatörer inom respektive område: Fredrik Elg, tf utveckling-

schef på Kulturförvaltningen, blir kulturinformatör; Goran Bocevski, kultursekreterare på Kulturstödet och Julia Sällström på RIKC, blir föreningsinformatörer; Kristoffer Bogdanowicz från Arbetsförmedlingen blir nyhetsinformatör när det gäller myndighetsinitiativ och samtliga modersmåls lärare blir informatörer när det gäller det romska språket. Med under dagen var modersmåls läraren Teresas Kwiatkowska.

Att ungdomarna som var på plats, Dusan Marinkovic var inte där, var riktigt sugna på att få börja skriva syntes.

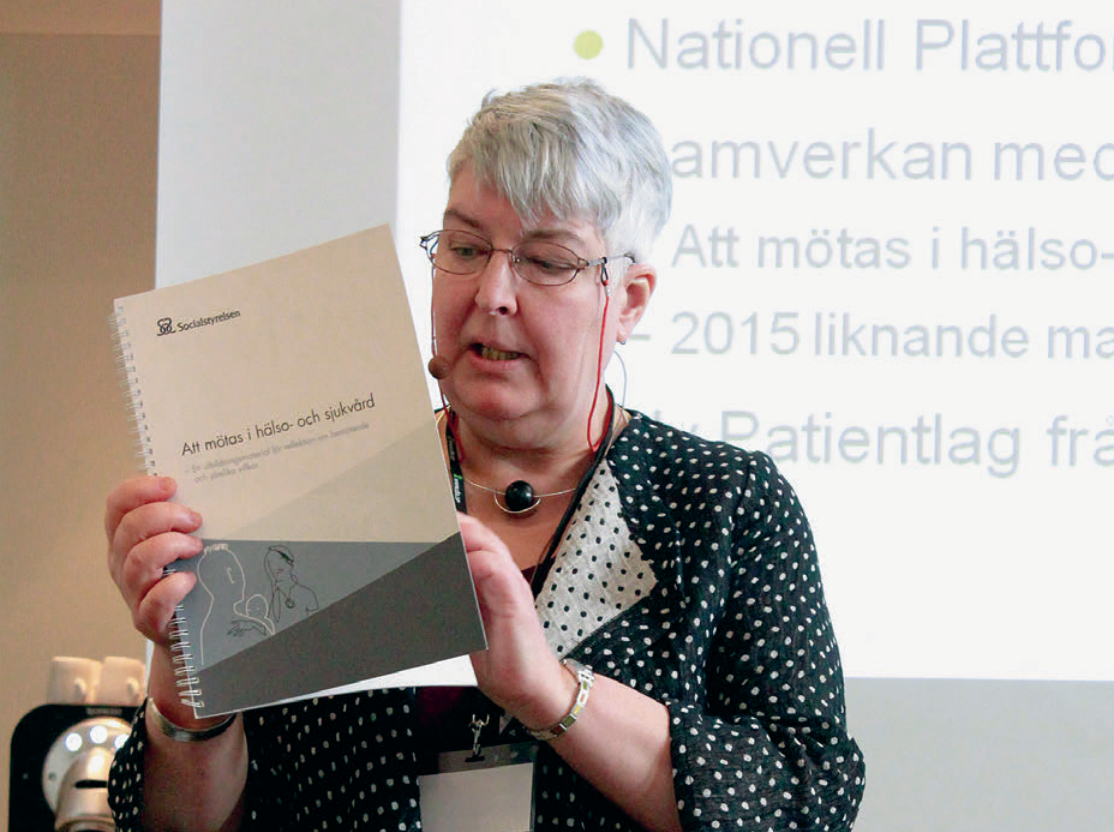
Dagen inleddes med att Bengt O berättade om den journalistiska delen, hur man vet vad som är en nyhet, hur man skriver och vad man ska tänka på. Efter det berättade Fred Taikon om vad man bör tänka på när man fotograferar.

Tiden går fort när man har roligt och så var föreläsningarna slut och nyhetsinformatörerna kom in i klassrummet. Den gemensamma nämnaren var ett brett stöd och en god energi för detta projekt.

Sagt och gjort. Från och med detta nummer kan ni läsa fyra nya sidor från Malmö.

Den nya Malmöredaktionen med sina informatörer.

Eva Nikell

DO ändrar fokus

I början av mars arrangerade DO en dialogkonferens om att motverka rasism och etnisk diskriminering. Det hela gick av stapeln på Radisson Blu Waterfront i Stockholm med aktörer från både de nationella minoriteterna och andra minoritetsgrupper.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Eva Nikell, utredare på DO:s utvecklingsenhet, hälsade alla välkomna. Hon berättade att antalet anmälningar konstant ökar. 2014 kom det in 1949 anmälningar. Av dem handlade 601 om etnisk tillhörighet.

– Etnisk diskriminering är den största diskrimineringsgrunden. Idag är det cirka hälften män och hälften kvinnor som anmäler. Även om etnisk diskriminering ofta samverkar med andra diskrimineringsgrunder som kön och ålder.

Johanna Kumlin, expert på Utvecklingsenheten, berättade om rapporten Delar av mönster som kom förra året.

– Anmälningar är en viktig kunskapskälla för oss som synliggör diskrimineringen i Sverige.

Rapporten beskriver mönster i anmälningarna till DO.

– Rapporten är ingen juridisk bedömning men en subjektiv bedömning av de röster som anmäler. Anmälningarna

beskriver ofta att det som hänt, händer ofta, att diskrimineringen är kopplad till strukturella och systematiska problem.

Det är en kedja av problem, både öppna och subtila, både formella och informella, som leder till handlingar och strukturer med negativa stereotyper, menar hon.

– Det viktiga är att se var diskrimineringen sker och hur, vilket uttryck den tar. Idag är mycket av diskrimineringen öppen, men det mesta är subtil diskriminering.

DO rör sig idag allt mer från individuell diskriminering mot strukturell diskriminering.

Martin Mörk är chef för Processenheten på DO.

– Idag har vi i grunden två synsätt, enskilda kränkningar och strukturell diskriminering.

Martin Mörk berättade att när Agneta Broberg kom till DO ändrades inriktningen till att även omfatta den strukturella

diskrimineringen. Han tog även upp det problematiska med förlikning.

– Vid förlikning slipper den som diskriminerat att stå där med skammen. Man kan köpa sig fri för en billig penning. Vi har också problem med skadeståndsnivåerna som domstolarna håller sig till. När det gäller vardagsdiskriminering är beloppen så små att de inte alls har något preventivt syfte.

Före detta DO Katri Linna brukade säga att det ska kosta att diskriminera, men det gör det inte.

– DO har drivit detta hårt, men domstolarna vill inte utdöma några större belopp.

Idag utreder DO bara 13 procent av de individuella anmälningar som kommer in.

– Det är vad vi har resurser till. Av de tretton procent går tio procent till domstol.

DO:s nya sätt att arbeta ger fler effekter för de som drabbas och det ska inte längre vara lika lätt att köpa sig fri från diskriminering som tidigare.

Efter lunch talade Eva Nikell om den nya patientlagen där hon själv varit inblandad i arbetet.

– DO har sedan starten haft fokus

Johanna Kumlin

Martin Mörk

på hälso- och sjukvård. Där har vi ett stort problem med bemötandefrågor. 2011 drog vi igång en nationell plattform för jämlik hälsa och vård och vartannat år arrangerar vi nu konferenser om detta.

Tillsammans med Socialstyrelsen har DO tagit fram "Att mötas i hälso- och sjukvård", ett material till de som jobbar i vården.

– I år kommer ett liknande material riktat till socialtjänsten.

De tydligaste diskrimineringarna inom hälso- och sjukvård handlar om etnisk diskriminering och islamofobi.

Den nya patientlagen är en rättighetslag.

– Det är ovanligt i Sverige där de flesta lagarna är skyldighetsbaserade.

Att vården inte fungerar som den ska kostar miljarder varje år.

– Så det hela är också en fråga om effektivitet, sade Eva Nikell.

Anna Werner, jurist och utredare på DO berättade lite om DO:s nya sätt att arbeta.

– Do arbetar idag mer strategiskt. Ett exempel på det är hur vi arbetar med Skånepolisens romaregister.

2014 kom Boverket med en ny rapport om hur romer diskrimineras på bostadsmarknaden.

– Mot bakgrund av den vill vi ha tillsyn och försöka se var det finns risker för

diskriminering, sade Anna Werner

Diskrimineringen av samer fortsätter och den svenska regeringen vägrar fortfarande ratificera ILO-konvention 169.

May-Britt Öhman från Svenska Samernas Riksförbund berättade.

– Det verkar vara något obehagligt för svenska staten att ta tag i samernas situation. Vatten förgiftas av gruvnäringen och renar körs på av tåg för att stängslen inte underhålls. På universitet i Uppsala finns det fortfarande hela skelett av samer.

Hon menar att samerna är fullt upptagna med att försöka behålla den mark och det vatten de har idag.

Som en slutpunkt för dagen konstaterades det att Sverige blir allt mer rasistiskt.

Anna Werner

May-Britt Öhman

Stefan Löfvén borde be romerna om ursäkt!

Tomas Hammarberg,
Per Olsson,
Mia Taikon,
Ulrika Strand och
Ylva Lennartsson Hartmann.

MR-Fonden kom i mitten av april ut med en skrift där man har granskat vilken upprättelse romer fått för de människorättsbrott de fått utstå i Sverige. I skriften presenteras också rekommendationer för vad som återstår att göra. Inspiration har hämtats från internationella erfarenheter med upprättelsearbete.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Det var många engagerade som hade samlats på Klara Södra Kyrkogata 1 för att lyssna på olika talare och få ett ex av den nya skriften *Har Sveriges romer fått upprättelse?* Först ut på banan var MR-fondens styrelseordförande Peter Weiderud.

– MR-fonden har jobbat med mänskliga rättigheter i många år. Glädjande så ökar intresset för mänskliga rättigheter hela tiden.

Att vara en watch dog är en av fondens viktigaste områden och det är den verksamheten som lett fram till den skriften.

– Det är viktigt att veta att mänskliga rättigheter lägger en gräns för hur långt en majoritet kan gå. Detta är något centralt eftersom man inte alltid kan räkna med att majoriteten alltid har ett gott syfte ur minoriteternas synvinkel.

Jenny Jansson Pearce är generalsekreterare på MR-fonden.

– Den här granskningen som vi har

gjort har vi hållit på med länge.

Hon berättade om hur de kikat på hur andra länder som Kanada, Australien och Sydafrika har arbetat.

– Vi ville plocka hem den upprättelse som dessa länder har.

Hon presenterade Ylva Lennartsson Hartmann, en av de bakom foldern.

– Vi såg brister i det arbete som görs för romer i Sverige just när det gäller gottgörelsen för de historiska kränkningarna i ett MR-perspektiv. Det är märkligt att gottgörelsen har fått stå tillbaka. I den nya strategin blickar man framåt och det är bra, men Sveriges romer lever fortfarande i sviterna av de hemskheter som svenska myndigheter har begått.

Hon menade att gottgörelsearbetet har avstannat och att det är därför man tagit fram dagens skrift.

Ylva går igenom de sju verktyg som som tas upp i skriften och hur de kan

användas. Övergångsrättvisa, Sanningskommisioner, Rättegångsförfaranden, Skadestånd och ekonomisk ersättning, Officiella ursäkter, Minnesmärken och Institutionella reformer.

– Det är viktigt att en sanningskommision ses som oberoende och att den är transparent. I Sverige har en del sanningsarbete gjorts i vitboken, men den var inte oberoende eftersom den var underställd regeringen. Sanningsarbete måste också göras på kommunal och lokal nivå.

Hon talade om romers obenägenhet att anmäla diskriminering och hatbrott.

– Romers tillit till myndigheter är mycket låg, men rättsväsendet måste börja ta deras anmälningar på allvar. Det är också svårt för organisationer att driva processer i domstol. Vi rekommenderar att staten startar en fond där ekonomiskt stöd kan sökas för att driva strategiskt viktiga fall.

När det gäller ersättning för kränkning rekommenderar man att ersättningen motsvarar kränkningen.

Hon menar också att det måste finnas pengar för att synliggöra romer med minnesmärken och att Internationella Romadagen borde bli allmän flaggdag.

Hon talade om officiella ursäkter.

– När man lysnar på människor som har kränkts hör man att de behöver en ursäkt. Ursäkter har ett starkt symbolvärde. Därför är det viktigt att den kommer från högsta möjliga nivå. Vi rekommenderar därför Statsminister Stefan Löfven att han ber romerna om ursäkt för det som de har fått utstå i Sverige.

Ylva Lennartsson Hartmann underströk vikten av att romer måste synliggöras.

– Deras historia måste delas med hela samhället.

En panel bestående av Per Olsson, statssekreterare åt kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke, Mia Taikon från den romska organisationen É Romani Glinda och Thomas Hammarberg, ordförande för kommissionen mot antiziganism intog scenen. Moderator var Ulrika Strand från MR-fonden. Hon inledde med att fråga alla tre: Har Sveriges romer fått upprättelse? Mia och Tomas svarade nej, Per svarade både ja och nej. Mia fick frågan om vad hon tyckte om den nya skriften.

– När jag får en ny rapport i min hand brukar jag sätta mig med en röd penna i handen och det gjorde jag nu också, men jag hittade inte ett enda fel. När det gäller de fem tusen som jag fick för att jag var med i Skånepolisens register kan jag bara säga: Min integritet var inte värd mer.

Mia berättade om när hon åkte tunnelbana kort efter att hon och hennes familj stämt staten för registreringen med stöd av Civil Rights Defenders.

– Då hörde jag hur någon sade ”Nu har packet stämt staten. Det räcker tydligen inte med 5000 kronor”. Och jag såg hur folk i vagnen nickade. Då reste jag mig upp och sa att ”Det är jag som är packet. Jag heter Taikon.” Då var det ingen som nickade.

Per Olsson som svarat både ja och nej på den inledande frågan fick utveckla vad han menade och vad han tycker om förslaget på minnesmärken.

– Jag svarade ja för att det har gjorts saker som vitboken och vi har en kommission mot antiziganism. När det gäller minnesmärken är det inget regeringen har tagit ställning till, men vi har ju i vår-

budgeten avsatt 52 miljoner för arbetet med romsk inkludering. Dessutom är det första gången som en statsminister i regeringsförklaringen säger att antiziganismen inte har någon plats i Sverige.

Tomas Hammarberg ombads tala om romer ur ett internationellt perspektiv. Finns det några goda exempel?

– Om man ser till romerna i Europa finns det inga goda exempel utom några få spridda ursäkter. Under Nürnberg-rättegången nämndes inte romerna över huvud taget, trots att de proportionellt sett fick lika många människor mördade av nazisterna som judarna och det tog årtionden innan de fick någon ekonomisk kompensation. Då var flera av de som drabbats redan borta.

Även Tomas talade om skandalen med Skånepolisens register.

– Jag tror inte många har förstått omfattningen av skandalen. Det handlar ju om ett register som kom att omfatta tio procent av den romska befolkningen. De måste ha jobbat hårt och länge för att få fram så många personuppgifter.

Ylva påpekade med en tydlig adress till Per Olsson att hon hoppades att den nya regeringen inte skulle ha samma negativa inställning till gottgörelse, rättsskipning och att ställa de ansvariga till svars som den förra.

Tomas menade att synen på mänskliga rättigheter i Sverige håller på att förändras.

– Tidigare såg man problem med mänskliga rättigheter som ett utländskt problem, men idag vet vi att vi har problem med dessa rättigheter och har haft sedan länge.

Per Olsson fyllde i att man länge inte såg på ESK-rättigheter (ekonomiska, sociala och kulturella) som mänskliga rättigheter.

Även om mycket är bättre för romer i Sverige än i resten av Europa återstår det mycket att göra.

– Jag känner flera personer som förnekar sin romska eller judiska bakgrund. Sverige är ett underbart land men mänskliga rättigheter är en kamp varje dag, sade Per Olsson.

Tomas Hammarberg påminde om

den totala polarisering som skett i synen på de hemlösa EU-romerna.

– Det finns fantastiska människor som i föreningen HEM till exempel som verkligen ställer upp för dessa människor. Men det finns en annan sida av det svenska folket som direkt visar sig i olika kommentarsfält när det finns artiklar som handlar om romer.

Han menar de rasistiska och antiziganistiska troll som numera befolkar och översvämmar kommentarsfälten.

– SD försöker nu fånga in den opinionen runt om i landet. Det är viktigt att vi ser dessa människor som fattiga föräldrar som försöker ordna det för sina barn.

Fred Taikon fick sista ordet.

– Det känns hopplöst med 20-årsstrategin. Den omfattar mänskliga rättigheter, men hur ska man bygga upp förtroendet igen. Det märkliga är ju att Sverige har kränkt romernas mänskliga rättigheter redan från dag ett när Sverige ratificerade konventionen 1948. Hela skandalen kring Skånepolisens register var ett dräpshot mot den lilla tillit som ändå fanns innan. Det ska till mycket innan mitt förtroende är återställt.

Peter Weiderud och Jenny Jansson Pearce.

Missa inte sommarens hetaste MUSIKUPPLEVELSE

SVERIGES NATIONALDAG 6 JUNI kl. 10-19 HESSELBY SLOTT

10.00: 5 Folk Festival Minoritetstält öppnar för publiken. Kom och träffa Sveriges 5 nationella minoriteter. Möt din fördom, få en gratis bok på minoritetsspråken, se våra utställningar, ta del av vårt informationsmaterial och lyssna när vi berättar om vår historia i Sverige.

Invigning av 5 Folk Festival

14.30: Öppnar 5 Folk Festival på stora scenen, dagen fortsätter med

Daniel Wiklund

Rebel G'z

Dimitri Keiski

Ante Kuljojk

Sternfall

16 JULI kl. 13-21 KUNGSTRÄDGÅRDEN

13.00: 5 Folk Festival Minoritetstält öppnar för publiken. Kom och träffa Sveriges 5 nationella minoriteter. Möt din fördom, få en gratis bok på minoritetsspråken, se våra utställningar, ta del av vårt informationsmaterial och lyssna när vi berättar om vår historia i Sverige.

Gratis prova på lektioner med våra kända dansinstruktörer

Gabriela Gutarra undervisar i Flamenco

Matti Alenius undervisar i finsk Tango

Anna Markowska undervisar i Romsk dans

Helene Don Lind undervisar i Klezmer dans

Invigning av 5 Folk Festival

17.00: **Sam Carlquist** öppnar 5 Folk Festival på stora scenen, kvällen fortsätter med

The Meänland

Amé Sam Rom

Anne Kalmering Stalhammer klezmer classic

Arvvas

Ravis

È Romani Glinda i samarbete med Parkteatern Kulturhuset Stadsteatern, Kungsträdgården park och evenemang, Hesselby Slott, Stallet/RFoD, Judiska Församlingen, Finska föreningen i Stockholm, Tornedalingar i Stockholm, Sameföreningen i Stockholm.

Programmet genomförs med stöd av Stockholm stad kulturförvaltning, Statens kulturråd och Stockholms län landsting.

5 FOLK FESTIVAL

23 JULI kl. 13-21 KUNGSTRÄDGÅRDEN

13.00: 5 Folk Festival Minoritetstält öppnar för publiken. Kom och träffa Sveriges 5 nationella minoriteter. Möt din fördom, få en gratis bok på minoritetsspråken, se våra utställningar, ta del av vårt informationsmaterial och lyssna när vi berättar om vår historia i Sverige.

Gratis prova på lektioner med våra kända dansinstruktörer:

Gabriela Gutarra undervisar i Flamenco

Matti Alenius undervisar i finsk Tango

Anna Markowska undervisar i Romsk dans

Helene Don Lind undervisar i Klezmer dans

Invigning av 5 Folk Festival

17.00: Sam Carlquist öppnar 5 Folk Festival på stora scenen, kvällen fortsätter med

WAO

Terno Drom

Sabbath hela veckan

Juha Mulari

Ulla Pirttijärvi & Ulda

5 FOLK FESTIVAL

För andra året i rad kommer det populära 5 Folk Festival att vara ett välkommet inslag i Sommarstockholm.

Sveriges fem nationella minoriteter får här chansen att visa upp sig från sin bästa sida med musiker och sångare från hela landet.

Samer, tornedalingar, judar, romer och sverigefinnar kommer att på olika scener underhålla stockholmarna helt gratis.

I år inkluderas 5 Folk Festival i det traditionella nationaldagsfirandet i Hesselby slottspark.

5 Folk Festival startade som en reaktion på att folk i allmänhet inte har en susning om vad de nationella minoriteterna är, eller vad de har för kultur, seder och bruk. Tanken med festivalen är att skapa en naturlig plattform där alla har chansen att möta och umgås med kulturer som har funnits i Sverige i århundraden.

Vi kommer att ha gratis danslektioner, möten med minoriteterna i tältet och givetvis mängder av härlig musik.

Kom och möt din fördom i minoritetstältet eller kom bara förbi och snacka.

Samtliga minoriteter kommer att spela och sjunga under de tre dagarna. Det kommer även att finnas mindre utställningar och en del av minoriteternas litteratur och språk.

FRI ENTRÉ

Katitzis återkomst

Katitziböckerna är det många som har läst, men det var många år sedan man kunde köpa ett ex av någon av de populära böckerna. Förrän nu. Natur & kultur har påbörjat en nytgivning av alla böckerna och nyligen var det boksläpp för de första två i en och samma bok.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

På Bar Brooklyn i Stockholm skedde boksläpp nummer två. Ja det första boksläppet var i Umeå, eller snarare, den nya Katitziboken var utvald till årets bok i "Umeåregionen läser", ett årligen återkommande inslag sedan 2012, där en ny bok väljs varje år.

Men tillbaka till Bar Brooklyn nere vid vattnet i Hornstull.

Det var i mitten av mars och på plats fanns bland andra Katarinas dotter Angelica Ström. Hon menar att Katitziböckerna på något sätt är tidlösa.

– De passar så bra in vår tid. Därför blev vi glada när Natur & Kultur för ett år sedan frågade om vi ville ge ut en nytgåva.

Hon menar att det är en hård tid vi lever i och Katitzi har något att säga.

– Vi är jätteglda över att boken har kommit ut igen, avslutade hon.

Lawen Mohtadi, som skrivit biografen om Katarina Taikon, var förlagets representant och moderator. Han hade med sig en hälsning från Rosa Taikon.

”Kära vänner, min syster Katarina är i allra högsta grad levande genom sina böcker och sina ord, som har fått förnyad kraft i våra dagar. Jag önskar er alla en fin och trevlig kväll.”

Illustrationerna i boken är gjorda av serieskaparen Joanna Hellgren.

– Det kändes ärofullt att få göra teckningarna. Även om jag inte läste böckerna när jag var liten så har jag hört talas om dem, berättade Johanna.

Men nu har hon läst alla.

– Jag har försökt att göra bilderna tidlösa och få fram Katitzis personlighet, både det lekfulla och allvaret.

Mirelle Gyllenbäck är en ung romsk inspiratör och eldsjäl som arbetar på Arbetsförmedlingen.

– Jag läste alla böckerna för 20 år sedan.

Hon berättade hur hon upplevde det första gången hon läste den första boken när Katitzi är på barnhem och barnen undrar var hon kommer från.

– Hon svarar att hon kommer från cirkusfolket, ett folk som är som andra folk men de har en cirkus. Katitzi berättar för barnen om lejon och elefanter på ett odramatiskt sätt.

Katitzi fick tidigt veta att hon inte var som de andra barnen.

– När jag var liten fick jag höra av de andra barnen att jag inte var som de. Så jag känner igen mig i det som Katitzi

går igenom, berättade Mirelle Gyllenbäck.

Den kände profilen Hans Caldaras var också på plats. Han och Katarina Taikon stod en gång tillsammans på barrikaderna för att kämpa romernas rättigheter till bostad och skola.

– Det här har vi väntat på hur länge som helst. Det är särskilt vikt i dessa dagar och det är inte så många som känner till böckerna längre.

Lawen Mohtadi frågade om Hans roll i den kända tv-serien Katitzi.

– Jag är rådgivare på Katarinas inrådan för att hon ville ha koll på att det inte blev något helt galet som kom med.

Han berättar att han även är med i sista avsnittet.

– Då gifter jag mig med Rosa Taikon.

Kvällen avslutades med den tonsatta dikten Svarta korpar från diktantologin Zigenska dikter som Katarina publicerade. Stefan Ringbom spelade på gitarr.

Joanna Hellgren, Mirelle Gyllenbäck, Hans Caldaras, Angelica Ström och Lawen Mohtadi.

Väx med oss! Nu söker vi:

Samhällsvägledare

VÄSTERÅS STAD

Tycker du om nya möten och vill arbeta med minoritetsfrågor och romsk inkludering? AMA Arbetsmarknad söker till sin nya verksamhet VIA en samhällsvägledare med romsk kulturkompetens. Som samhällsvägledare genomför du bland annat informationsinsatser samt arbetar stödjande och vägledande. Välkommen med din ansökan!

Sista ansökningsdag: 2015-05-24

Jobba med det viktigaste. Västerås stad har 10 000 medarbetare inom 100 olika yrken, alla med det gemensamma målet att bygga en stolt och väl fungerande stad där framtidstro står i centrum. Välkommen till en arbetsplats full av liv. **Läs mer på www.vasteras.se**

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Bildtext

Fattiga EU-medborgare – vad kan vi göra?

Tina Acketoft och Erik Ullenhag, riksdagsledamöter för Folkpartiet bjöd den 20 april in till ett seminarium i Riksdagen om utsatta EU-medborgare. Seminariet handlade om varför människor tar sig till Sverige för att tigga, men också hur orsakerna till utanförskap och fattigdom kan förändras och vad som kan göras för att fler inte ska behöva ta sig hit.

Text: Birgitta Israelsson **Foto:**

Tina Acketoft inledde.

– I EU-valet förra året var den vanligaste frågan ”varför kommer de hit, vilka är de, vad kan vi göra?” Nu finns EU-migranter överallt i hela Sverige. Många i Europa lever fortfarande i en misär vi inte kan föreställa oss, hårdast drabbade är romerna, sade Tina Acketoft.

Europarådets 47 länder diskuterar fortfarande inte frågan fullt ut, menar hon.

– Många fördomar uttrycks när det gäller romerna, det är svaret till varför romerna är så utanför och hellre åker utomlands för att försöka försörja sin familj.

Det är ett begränsat antal byar i Rumänien som de kommer ifrån.

– Rumänska myndigheter måste se till att de medel som finns kommer till nytta.

Thomas Hammarberg, ordförande i Kommissionen mot Antiziganism ger en bild av situationen i de länder där många fattiga EU-medborgare kommer ifrån.

– Hur har dom det, de som har kommit

hit? Kvinnorna på plattan har bara ett önskemål, att komma ut ur det här landet så fort som möjligt. De har just avhysts från Kista. Igår natt sprutade tre män tändvätska på dem, jagade dem med pistol. Polisen har gripit två av dem. Kvinnorna är idag mycket rädda. Detta är ett exempel på upprepade hatbrott som riktas mot romerna i Sverige idag.

Men alla vill ha jobb, menar han, ingen vill tigga.

– De har lånat för att komma hit och kan inte återvända utan att betala sina skulder. De är här för sina barns skull, för att de ska kunna få en bättre tillvaro.

Snittet som en person kan få på en dag är 60 -70 kronor.

– En månad här täcker skulderna. Ändå kommer de hit, en eller flera gånger eftersom tillvaron hemma är så mycket värre. Romerna är drabbade av en systematisk och djupgående antiziganism som går genom hela det rumänska samhället.

Den sociala situationen för romer i Rumänien, Bulgarien och Tjeckien är mycket svår.

– Det är en myt att romska föräldrar inte vill att barnen ska gå i skolan. Men de romska barnen mobbas och får stryk i skolan. Lärarna bryr sig inte och avhoppen från skolan är många.

Hur ska vi hantera detta?

– Det är viktigt att vi har en hållning, annars tar högerextremisterna över. Folket är polariserat. Uppmaningar till hatbrott sprids på nätet, säger Thomas.

Rädda barnen har ett bra program som stöttar fattiga byar, inte bara romska.

– Från de byar där man börjar se förbättringar kommer inga EU-migranter längre avslutade Thomas Hammarberg.

Näste talare var Rickard Klerfors, biståndsansvarig vid Hjärta till Hjärta. Han talade om projektet Team Roma som försöker förändra orsakerna till utanförskap, misär och fattigdom i Bulgarien och Rumänien.

– Sedan 1990 har jag varit engagerad i Rumänien och jag har bott i landet en längre period.

Organisationen fokuserar idag på fyra områden, Utbildning – det är makt och kunskap. Men det tar lång tid innan det

får genomslag. Hälsa – romerna har cirka femton-tjugo års lägre livslängd.

Försörjning – de flesta är arbetslösa.

Strukturella problem – t ex kring ägande-förhållanden av jord och rättigheter.

– Många bor på soptippar, en del är anvisade dit av myndigheterna med sina barn. Det är diskriminering! De lever på att sortera sopor i en maffiastruktur.

De anvisade EU-miljarderna når inte fram utan slösas bort, menar Rickard. 160 000 romer har fått en korttidsutbildning på senare år, men bara 200 har fått jobb och det går heller inte att koppla dessa jobb till insatsen.

– Ett positivt exempel från Sverige är Strängnäs, som satsade på arbetslinjen. Vilka kunskaper och erfarenheter har migranterna? Jo, de kunde göra träskedar. De fick hjälp att tillverka skedarna och möjlighet att sälja dem i Strängnäs. Två har fått jobb i Sverige och tänker flytta hit. 38 personer vill flytta hem och ska få hjälp med träskedstillverkning hemma och försäljning i Sverige. Tänk om vi kunde skapa fler sådana exempel i Sverige.

Ann Wedin är samhällspolitisk rådgivare i Svenska Röda Korset. Hon beskriver Röda Korsets arbete för utsatta människor i Rumänien.

– Vårt uppdrag är att lindra och förhindra mänskligt lidande. Utgångspunkten är humanitär. EU-migranterna faller utanför Sveriges skyddsnät. Men det är inte bara romer, även andra utsatta flyktingar och migranter behöver hjälp.

Röda Korset har köpt mark på vissa ställen och fått till ett visst socialt stöd med hälsovård och skola.

– Där har man kunnat lista sig som boende, några hus har byggts av Röda korset. Vi ger utbildning och hjälp att bygga verksamheter som ger arbete. Små sociala företag fungerar bra. Vi har också hälsoutbildning till de boende. Vattenförsörjning är viktigt för hälsan. I Vrancea-området och i Bagdad, jobbar vi med alla de fattiga.

Ulla Armyr, ansvarig för Rädda Barnens verksamhet i Europa berättar om Rädda Barnens långsiktiga arbete med utsatta barn i Rumänien.

– Rädda Barnen i Rumänien jobbar

med romafrågor sedan 15 år tillbaka.

Barns integrering i skolan och rätt till utbildning satsar vi på genom att förbereda barnen inför skolgång.

RB samarbetar med utbildningsministeriet, gör sommarskolor för romska barn och har även praktisk träning i hur man betar sig i ett klassrum, hur en toalett fungerar i skolan.

– Av sommarskolebarnen har 97% sedan börjat i den vanliga skolan. Myndigheterna har tagit över och driver två av sommarskolorna nu. RB driver 10. Det krävs långsiktigt, uthålligt arbete både i Rumänien och i Sverige.

Hon menar att arbetet kräver förankring hos föräldrarna och att parallellt även erbjuda föräldrarna möjligheten att lära sig läsa och skriva.

– Även barn som nu är tonåringar jobbar vi med, som en andra chans. Utbildningen anpassas till dem. 94% klarar sina examina.

Föräldrar som lämnar landet innebär att 350 000 barn är lämnade och de mår inte så bra. Det ställer extra krav på skolan.

Martin Valfridsson, Nationell samordnare för arbetet med utsatta EES-medborgare, beskriver hur arbetet går för att skapa förutsättningar för en förbättrad samverkan mellan aktörer som möter socialt utsatta EES-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige.

– Civilsamhället gör ett enormt arbete. Sverige är ett gammalt folkrörelseland, kyrkor och organisationer är på fötterna

nu för att hjälpa de här människorna.

Kommunerna gör väldigt olika insatser.

– Det är inte bra att den här frågan hanteras så olika. En del kommuner är tungt belastade redan. Jag reser nu runt i landet för att ta reda på hur det fungerar. Jag ska ska kartlägga nu, skriva i sommar och arbeta fram förslag under hösten.

Eva Lindh är kommunalråd (S) Linköpings kommun. Linköpings kommun var tillsammans med civilsamhället tidigt ute med insatser för att hjälpa utsatta EU-medborgare och har varit på plats och fört samtal med lokala politiker och organisationer i Rumänien.

– Det är nytt för Linköpings kommun att vi åter har fått tiggare på gatorna. Det blev snabbt en stor debatt. Hösten 2013 beslöt vi i politisk enighet att stödja Stadsmissionens och församlingarnas arbete.

Det finns natthärbärgen under vintertid, lunchservering året runt, rådgivning via Stadsmissionen.

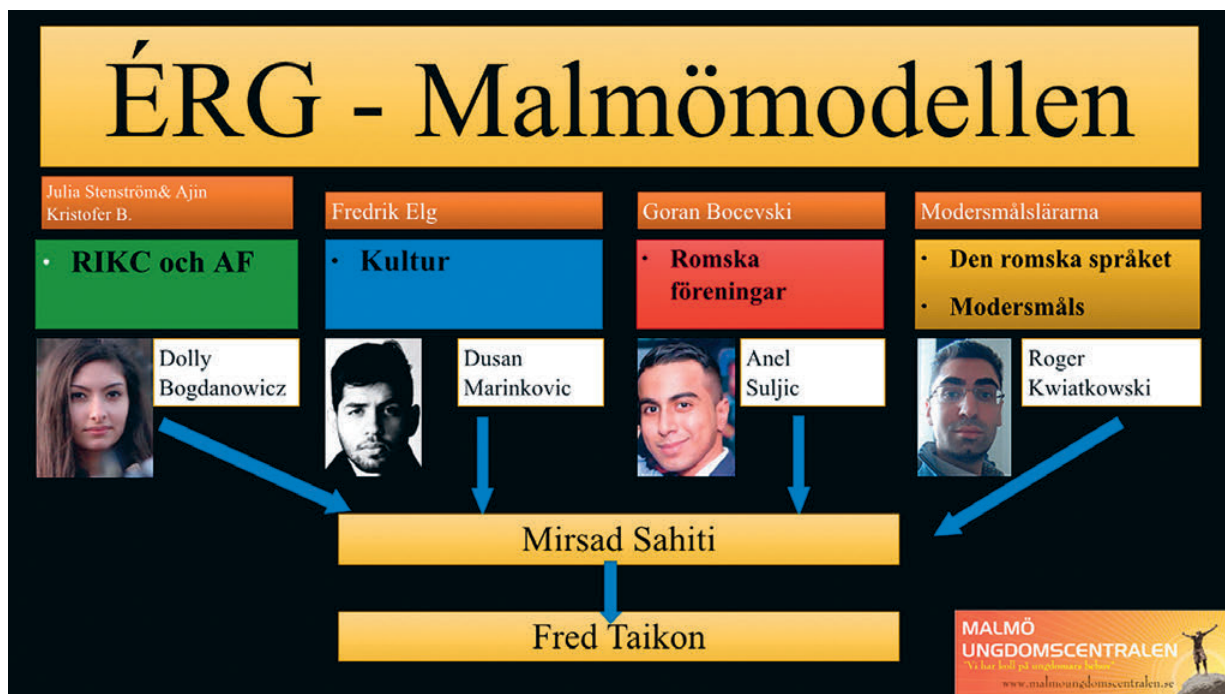
– Det är svårt att veta precis vad vi kan och får göra. Därför är det bra med en nationell samordnare.

Men hjälp på plats är också viktigt.

– Därför reste vi till Rumänien med Hjärta till hjärta och stadsmissionen. Det vi såg var värre än vad vi hade kunnat tro, en enorm fattigdom och utsatthet. Jag hade gjort samma sak som romerna i samma situation! Men långsiktigt arbete i Rumänien innebär ingen lösning för vår kommun idag.

Bildtext

Malmö Ungdomscentral informerar

Vad händer i Malmö? Vad har romerna för projekt på gång?

Vad gör Malmö kommun för romerna i Malmö?

Svar på de här och många andra frågor kommer ni att få från oss på Malmö Ungdomscentral som från och med detta nummer kommer att skriva för ÉRG.

Text och foto: Mirsad Sahiti - projektledare

Från och med detta nummer kommer ÉRG att utökas med fyra extra sidor som kommer att skrivas av fyra unga romer från Malmö Ungdomscentral.

Malmö Ungdomscentral är en ideell förening som riktar sig till alla ungdomar i Malmö och Skåne. Vi är även en internationell förening som jobbar med många olika projekt, bland annat med romska barn, ungdomar och språkutveckling. Dessutom producerar vi läromedel på romska och kompetensutvecklar personal på skolor. Vi har producerat två dokumentärfilmer och flera broschyrer med temat: 12 frågor och svar om romer. Vi använder materialet i kompetensutveckling och till kunskapspridning.

De kommer att skriva om det som främst händer i Malmö, men även i Skåne. Vårt uppdrag är att informera om

vilka romska projekt som är på gång, vilka romska föreningar som finns, vad de gör och vilka projekt de genomför.

Vi kommer att skriva om romsk verksamhet inom kommunen och hur det påverkar romerna i Malmö. Artiklar kommer att skrivas av fyra utbildade romska ungdomar från fyra olika romska grupper: Dusan Marinkovic, Dolly Bogdanowicz, Roger Kwiatkowski och Anel Suljic. Projektledare är Mirsad Sahiti. Ungdomarna har varit med på en internkurs om hur man skriver och fotograferar till ÉRG. Fred Taikon, Bengt O Björklund tog hand om utbildningen som arrangerades av Mirsad Sahiti.

Vi kommer att dela upp skribenternas skrivande i fyra områden och det kommer att finnas olika teman i varje nummer. Varje skribent ansvarar för ett område. De fyra områdena kommer att

ha fem informationspersoner som ska förse skribenterna med information om det som händer i Malmö. Fredrik Elg som jobbar på Kulturförvaltning kommer att informera om det som händer inom kultur. Julia Sällström från Romskt informations- och kunskapscenter, RIKC, kommer att hålla skribenterna informerade om sina aktiviteter. Goran Bocevski från Kulturstöd kommer att informera om romska föreningar och deras projekt. Teresa Kwiatkowski som är modersmåslärare kommer att informera från Modersmålsenheten om vad som händer inom språkutveckling och Kristofer Boganowicz kommer att ge oss information från Arbetsförmedlingen.

Vi tackar È Romani Glinda för samarbete samt Malmö Stadskontor och Kulturstöd Malmö för ekonomiskt stöd.

Broschyr som ger kunskap om romer

Varifrån kommer romerna? Vilka är några av de huvudsakliga traditionerna? Är det obligatoriskt med kjolar, om ja, varför?

Hur ser romer på utbildning?

På dessa och åtta andra frågor får du svar i vår broschyr 12

Frågor och svar om romer, som nu finns på de fyra romska dialekterna arli, polsk romska, resande romani och gurbet från Bosnien.

Text och foto: *Mirsad Sahiti - projektledare*

Föreningen Malmö Ungdomscentral har under år 2013 producerat och gett ut en dokumentärfilm och en broschyr, 12 Frågor och svar om romer på svenska.

Materialet används för att kompetensutveckla om romer. Många romer från olika föreningar och flera modersmåls-lärare, frågade om man kunde få broschyren översatt till romska. Mirsad Sahiti som är ordförande i föreningen undersökte saken och Malmö Ungdomscentral fick beviljat ett projekt av Institutionen för språk och folkminnen att revitalisera det romska språket genom att göra en översättning och en pjäs. Projektet gick mycket bra och i mars 2015 publicerades broschyren på fyra romska varieteter.

Mirsad Sahiti, som är modersmåls-lärare, översättare och tolk, översatte till arli. Textkorrigering gjordes av Veljko Karamani som också är modersmåls-lärare, översättare och tolk.

– Vi koncentrerade oss på arli som pratas av romer som kommer från Serbien och Kosovo. Många romer och romska barn har den här dialekten som sitt modersmål, men det finns inte så mycket litteratur på just den här varieteten av språket. Det var mycket trevligt och intressant att jobba med ungdomar och väcka deras intresse för språket, säger Mirsad Sahiti.

Roger Kwiatkowski, en ung romsk man från Malmö, översatte till polsk romska och textkorrektur gjordes av Marek Bogelund, modersmåls-lärare i polsk romani.

– Det var första gången jag översatte från svenska till polsk romska och det var jättekul. Nu har romer från min grupp möjlighet att läsa och lära känna de andra romska grupperna. Jag är glad att Mirsad gav mig en chans att göra det här, säger Roger Kwiatkowski.

Till bosnisk gurbet-romska översatte Anel Suljic och Samanta Ferhatovic, två ungdomar från Malmö, och textkorrektur gjordes av Mirsada Salkic från Landskrona.

– Det är första gången det finns litteratur på vår varietet. Vi tycker att vi gjorde det bra eftersom vår varietet är på väg att försvinna, säger Anel.

Till resanderomani översatte Jon Petersson från Helsingborg och textkorrektur gjordes av Ralf Novak Rosengren. Jon berättar att det var en stor utmaning och mycket skrivkrävande eftersom svensk romani är utrotningsshotad och endast används när man talar om vissa saker eller i vissa situa-

tioner. Men han tyckte att det var otroligt kul också.

Broschyren innehåller 12 frågor från icke-romer med svar från sju romer från sju olika romska grupper: arli, resande, polska, bosniska, kelderash, lovara och finska romer.

Alla har fått samma frågor och de besvaras utifrån den grupp de kommer ifrån. När man sedan läser alla deras svar märker man snart vilka likheter och olikheter som finns mellan de olika romska grupperna.

Malmö Ungdomscentral har som mål att översätta broschyren även till lovara, kelderash och den finsk-romska varieteten kaale.

Broschyren är väldigt uppskattad av både modersmåls-lärare och av romsk vuxenutbildning.

Broschyren på svenska och på de fyra romska varieteterna sprids just nu i Skåne, men alla som vill kan beställa dem på muc@hotmail.se.

Jon Petersson, Mirsad Sahiti, Roger Kwiatkowski och Mirsada Salkic.

8 april 2015 – en dag med ett leende

Sedan den åttonde april 1971 har man firat Internationella Romadagen. Det var då romer möttes i London och tog fram hymnen, flaggan och användandet av ordet rom.

Romska ungdomsförbundet och RKC arrangerade tillsammans en fin show med massor av artister här i Malmö. Många människor som inte var romer blev inspirerade bara genom att gå förbi parken där det skedde och det slutade ofta med att de blev publik.

Text: Anel Suljic **Foto:** Robert Vävström

För 14 år sedan, det vill säga 2001, började det just här i Malmö. Malmö var först ut med att fira Internationella Romadagen i Sverige. Det började i Malmö för att det bor flest romer här, om man jämför med andra städer i Sverige. Romska ungdomsförbundet var en av organisationerna som startade firandet det året.

När folk hade sett att denna dag verkligen firades så stort, spreds det runt om i Sverige. Nu firas det i många städer i Sverige, som t. ex i Stockholm, Göteborg, Helsingborg, Örebro, Katrineholm m.m. Alla romer bara hoppas på att fler städer ska ta efter och fira denna dag. De hoppas även på att en

vacker dag så ska hela Sverige fira Internationella Romadagen, både romer och icke-romer.

Onsdagen den åttonde april 2015 organiserades det festsigheter för både romer och icke-romer i Malmö i Folkets park. Det var olika typer av shower, bland annat danser och artister som sjöng och spelade.

Programmet började med välkomsttal av Hanna Thomé, kommunalråd i Malmö Stad och Monica Caldaras från RKC innan det var dags för den romska nationelhymnen Gelem, gelem.

Varje halvtimme var det nya artister på scenen och publiken var nöjd. De fick höra Gipsy Orchestra från Danmark,

Gipsy Brothers från Sverige, Szilvazi Gipsy Folk Band från Ungern och Zespul Roma från England.

Folk var med på noterna genom att vara glada och dansa och sjunga med. Det var inte bara de som stod på scenen som hade klätt upp sig och var stiliga. I princip alla romer i publiken hade också klätt upp sig och var hur stiliga som helst.

Sångare, dansörer och musikern hade övat länge innan det var dags att uppträda. Danijel Stankovic (fotograf) sade att de hade tränat olika länge, beroende på vad de gjorde. Han sade även att det finns de som har övat från den nionde april förra året år till 5-6 april i år. Han berättade också att han varit med i organisationen en kort tid och att alla som varit med där vill att allt ska vara så bra som möjligt.

– Det är mycket trevligt att kunna fira tillsammans med alla slags romer fastän jag själv inte är en, skrattar en okänd kvinna i publiken.

Hon säger också att hon har varit med här och firat sedan 6 år tillbaka. Hon

tycker att alla borde komma och vara med och fira oavsett nationalitet. Hon har själv berättat för väninnor om hur roligt det är att kunna uppleva den härliga känslan och hon brukar ta med sina väninnor. Denna gång fick hon dock gå själv.

Några romer som var med på firandet ställde upp för korta intervjuer för tidningen Sydsvenska, här är några kommentarer:

– Det är stor dag för oss och det betyder ett erkännande. Omvärlden måste lyssna på att vi finns, säger Marta Grolava.

Antonio Grulo som är 20 år och kommer från Malmö berättar att nationaldagen är viktig för att behålla den romska kulturen.

– Vi får inte glömma våra rötter.

– Det är första gången jag firar nationaldagen i Malmö och det är fint här. Man träffar gamla vänner och är som ett stor familj, säger Petri Lindeman.

Enligt Erland Kaldaras, ordförande i Romska ungdomsförbundet, gick denna dag som han hade förväntat sig. Han tyckte att det hade varit väldigt många människor.

– Vi hade ungefär 2000 människor som mest. Det har varit både barn, unga och gamla, säger ledaren från romska ungdomsförbundet.

domsförbundet.

Erland säger också att det har varit folk från hela Europa, vilket han tycker känns väldigt härligt.

– Jag önskade precis detta, att det kommer alla slags romer, med olika nationaliteter för att tillsammans fira denna dag. Det är just denna dag som förenar alla romer. Oavsett vilken religion, land eller hudfärg man har, säger han.

Han menar att det är endast den här dagen som binder ihop alla romer.

– Internationella romadagen kommer att firas på samma plats nästa år och jag hoppas att det blir ännu större, ännu finare, med ännu fler artister och att det kommer ännu fler människor som tillsammans firar denna dag, sade Erland Kaldaras.

Avslutningsvis tackar Erland alla som varit där och firat tillsammans. Han tackar särskilt alla som hjälpt till med att förverkliga firandet.

Gipsy Brothers från Malmö håller stämningen högt.

Böcker kan göra skillnad

Sara Olausson är illustratör och serietecknare med flera utgivna böcker bakom sig. En dag förra hösten tog hennes liv en ny vändning. Hon var på väg med sin lille son till Liljeholmen när de passerade en romsk kvinna som satt på trottoaren och tiggde. Den femåriga sonen stannade till, böjde sig ner och tog den sittande kvinnans plastmugg. "Jag vill ha så här mycket pengar!" sa han och tittade ner i plastmuggen. Sara Olausson blev generad och uppmanade sonen att genast ställa tillbaka muggen. Men den romska kvinnan log vänligt, tog en femkrona ur muggen och gav den lille pojken att köpa "icecream" för.

Text: Gunilla Lundgren

Den här händelsen ledde till att Sara Olausson började prata med den unga kvinnan, lärde sig att hon heter Felicia och en vänskap började sakta växa fram mellan de två kvinnorna. De pratade först med gester och med hjälp av översättningsfunktionen i mobilen, men alltmer med ord, Sara lärde sig lite rumänska och Felicia svenska. De fick även hjälp av en rumänsk-svenska som tolkade, de blev en liten vänskapstrio: Felicia, Sara och Arina, tre kvinnor med olika liv men med en vilja till förståelse för varandra.

Efter ett tag startade Sara facebook-gruppen Det kunde varit jag och lyckades samla in så mycket pengar att Felicia och hennes man kunde bygga sig ett bättre hus i den lilla byn Jupanesti i Rumänien där de lämnat sin lilla dotter hos mormor.

Förra året gav Sara Olausson ut seriealbumet Felicia som berättar om Felicias uppväxt och de svårigheter som gjorde att hon tvingades ta sig till

Sverige. Det är ett tunt seriehäfte, bara på 16 sidor, men det är mycket välgjort och tankvärt. Häftet är gjort i ett samarbete mellan Sara Olausson, Felicia Josif och Arina Stoenescu. I bokens efterord står att målet med boken är att sprida kunskap och ändra på fördomar som finns på båda sidor. De tre kvinnorna hoppas kunna skapa förutsättningar för ett liv bort från tiggari och utsatthet. Tio procent från försäljningen av serieboken går oavkortat till stöd för att tiggare ska kunna lämna gatan och få meningsfulla sätt att försörja sig själva och sina familjer.

Felicia är en berättelse skriven i jag-form. Nu kommer en fortsättning, Det kunde ha varit jag, på Kartago förlag. I den kommer Feliciaserien ingå tillsammans med serien Sara, där Sara Olausson berättar om mötet med Felicia ur sin synvinkel. Den boken blir en blandning av serier, text, illustrationer och foto.

Under januari och februari visades seri-

en om Felicia på Litografiska Museet i Huddinge. Fem namnkunniga serietecknare och illustratörer ville uppmärksamma EU-migranternas situation i Sverige genom litografiska bilder. På vernissagen medverkade Ramona Taikon Melker och jag och berättade om våra böcker. Initiativtagare till projektet, Arina Stoenescu, är född och uppvuxen i Rumänien. Hon är förläggare, översättare och en engagerad kulturaktivist. Intäkterna från bild- och bokförsäljningen gick till Stockholms Stadsmission Crossroads verksamhet.

Den 27 januari, på Förintelsens Minnesdag, började även försäljningen av seriehäftet "Sofia Z 4515" som gatutidning både i Sverige och i Norge. Boken skrev jag tillsammans med Sofia Taikon, tecknare är Amanda Eriksson. Boken har tvåspråkig text, på romska och svenska, den kom ut år 2005 på Bokförlaget Tranan. Gatuboken är bara på svenska och ges ut av den ideella föreningen Folk Er Folk i Norge, som

fått tillstånd att trycka och sälja boken i ett halvt år, fram till första juli 2015. Boken finns även som e-bok på Forum för Levande Historia och i augusti kommer den ut i ny upplaga och ny utformning på En Bok För Alla.

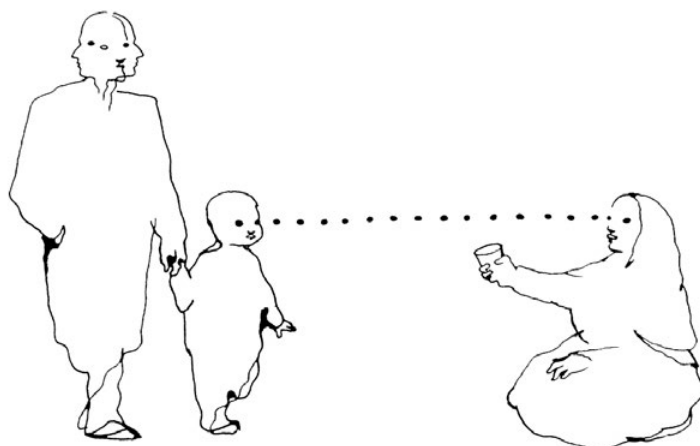
Jag känner mig både glad och förundrad över att boken om Sofia Taikon uppmärksammas tio år efter sin tillkomst. Att den kommer ut på En Bok För Alla gör att många skolor kommer kunna köpa den i klassuppsättning till ett reducerat pris.

Men även i vår kommer boken att uppmärksammas. Den 9 april startar Stockholms Internationella Seriefestival

på Stockholms Kulturhus. Ett av Seriefestivalens teman i år är yttrandefrihet. På vernissagedagen, de 9 april, kommer Sara Olausson (Felicia-bokens tecknare och skribent), Joanna Hellgren (illustratör till nyutgåvan av Katitzi av Katarina Taikon) och jag (författare till Sofia Z 4515) samtala med Arina Stoenescu om våra böcker. Titeln för samtalet kommer vara "Det kunde ha varit vi" med undertiteln "EU-migranter och utsatthet. Ett samtal om bildens och berättelsens samhällsengagemang."

Sofia Taikon överlevde Auschwitz. Nu är hon död och kan inte berätta längre, men att boken om hennes liv finns

gör att många blir medvetna om romernas lidande under Andra världskriget. Själv avstår jag från de pengar som jag kunde ha tjänat på gatuboken, de pengarna ska istället användas till projekt för att stödja böcker till romska barn. När boken nu säljs på gatan kostar den 100 kr, den romske försäljaren har betalat 25 kr och tjänar alltså 75 kr. Min förhoppning är att försäljarna använder pengarna till att förbättra sina hus i sina hemländer, att de tar barnen till sjukhus om så behövs och att de sedan köper skolväskor till dem. När sådant händer kan man som författare känna att böcker gör skillnad.

Stina Wirsén

Ulrika Nilsson Carlsson

Sara Olausson

Emma Rendel

GAMLA BILDER BERÄTTAR

Kära vänner av dessa gamla sidor! Den här gången har jag grävt i Nordiska museets unika bildarkiv. Temat blev den här gången "Husvagnsliv".

På bilden ovan står högst upp Johan Dimitiri Taikons fru Vola. Till vänster om henne står Zuza. Framför henne står hennes syster Malika med kusinen Fardi. Den lilla flickan är Pippi.

Paret högst upp i mitten är Stina och hennes man Borta Bessik.

Under dem sitter Gaspar och hans hustru Trena Taikon.

Längst upp till höger ser vi Markus Demitri och hans hustru Ljuba.

Under dem ser vi Kati, Joška hennes bror står bakom henne och bredvid honom sitter Johan Caldaras bredvid sin bror Erland Caldaras som är gift med Kati.

Samtliga foton är tagna 1955.

Irländsk fisksoppa

Det här numrets recept är det min kära syster Annika Taikon som står för. Den underbart mustiga fisksoppan fick hon lära sig att laga när hon var på besök på Irland. Låt er väl inspireras!

Det här behöver du till 8 personer:

2 st	gula lök
4 st	vitlösklyftor
450 g	potatis
400 g	morötter
4 stjälkar	blekselleri
6 msk	smör
5 msk	vetemjöl
8 dl	vispgrädde
8 dl	mjölk
2 msk	fiskfond
2 msk	hummerfond
800 g	blandad fiskfilé
300 g	skalade räkor
500 g	musslor
1 st	citron

Chilli, salt och peppar efter smak.

Så här gör du:

Skala och skär lök, potatis, vitlök, morot och selleri i bitar.

Bryn sedan löken i smöret i en stor kastrull. Rör i

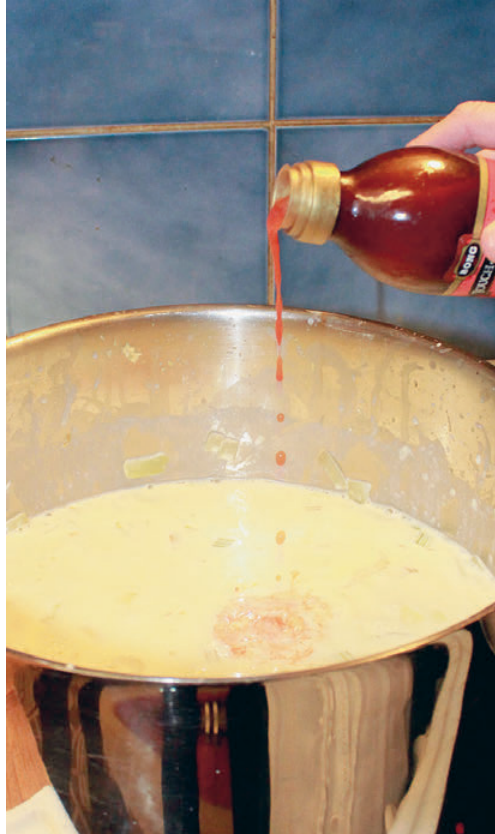
mjölet och späd med mjölken. Vispa kraftigt. Tillsätt grädde, potatis, morötter, vitlök och selleri. Smaka av med fiskfond och hummerfond. Låt koka i 5 minuter.

Skär fisken i lagom stora bitar. Lägg den och musslorna i grytan. Låt småkoka i ytterligare 5 minuter.

Rör ner räkorna.

Smaksätt med chilli, citronsaft, salt och peppar.

Smaklig måltid!

Mašeski zumí ánda Irlandia

Kačá data si muři drágo phéj e Annika Taikon kaj čiravél tuménge. Voj sičilí te čiravél e zumí kána voj sas ándo Irlandia

Gadó trubúl 8 ženénge

2	purumá
4 kotorá	sír
450 gr	kolompíra
400 gr	morkojá
4 kotšáj	celeri
6 baré řojá	čil
5 baré řojá	thulí gréda
8 dl	thud
2 baré řojá	fondo mašésko
2 baré řojá	fondo katár ráka
800 gr	filií ánda diferenti mašé
300 gr	řanglé ráki
500 gr	skóiki
1	lumúja

Lon thaj pipéri

Ker gadea :

Řánde thaj šin le purumá, kolompíra, sir, morkojá thaj e celeri ánde cigné kotorá

Pek o purúm čilésa ánde jekh barí tigája. Hamisár mišto o aňo thaj maj tho andré o thud. Maj tho andré

e gréda, le kolompíra, morkojá, e sir thaj e seleri. Šor andré le duj mašeski fondora. Muk te čiról ánde 5 minúci. Šin o mašó ánde na prja cigné kotorá. Šor andré o mašó ánde thaj le skóiki ánde tigájamuk te čiról lokés ánde 5 minúci. Zumáv le kolompíra ta avél gáta. Kána e zumí gata, Šor oprál le ráki.

Xan pe sastimása.

POSTTIDNING B

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

Diskrimineringsombudsmannen (DO) är en statlig myndighet som arbetar för lika rättigheter och möjligheter och mot diskriminering.

**diskriminerings
ombudsmannen**

Anmäl diskriminering till DO

DO arbetar för att diskriminering inte ska förekomma i samhället. Genom att anmäla diskriminering till DO gör du tre bra saker:

1. Du ger dig själv möjlighet att få upprättelse för den kränkning som du utsatts för.
2. Du bidrar till att synliggöra diskrimineringen.
3. Din anmälan kan bidra till att andra inte behöver utsättas för samma sak som du.

Frågor om diskriminering?

Ring till DO på telefonnummer 08-120 20 700.

Upplysningen har följande öppettider:

- Måndag och fredag 9.30-11.30
- Tisdag och onsdag 13.00-15.00

Det går också bra att mejla till DO på adressen do@do.se

Mer information hittar du på www.do.se